

Put ka otvorenoj IT firmi u BiH - **bring.out.ba**

Svaka firma ima svoju primarnu zadaću: obebjediti profit.

Da li se ta zadaća može ostvariti na bazi free i opensource software-a ?

Prateći događanja na svjetskoj IT sceni, odgovor je nedvojbeno potvrđan - dapače, opensource koncept postao je "mainstream".

Međutim, šta je moguće učiniti i u BiH ?

Ernad Husremović
ernad.husremovic@sigma-com.net

3. Zenica Linux Seminar, 2. Decembar
2006. g.

Sadržaj

- 1. Opensource u svijetu
- 2. Opensource u BiH
- 3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ?
- 4. Svaka firma želi ... profit
- 5. Kako postoi i taj cilj ?
- 6. Bazaar style development
- 7. Ako je sve dostupno i otvoreno, "đe su ba pare" ?!
- 8. Bosanski opensource FAQ
- 9. Sigma-com, sljedeći korak
- 10. bring.out.ba
- 11. Budućnost
- 12. Rezime
- N.Napomene
- R.Reference
- K. Kontakti

1. Opensource u svijetu

2/2

The CIO insight research study 2005 ^(R.3)

When CIO Insight magazine completed its annual survey of nearly 900 IT executives, they asked participants to name vendors that helped increase revenue while lowering costs. Vendors that solved the business problem they were paid to solve, and met ROI expectations.

Their answer? Red Hat. For two years in a row.

In fact, Red Hat surpassed its score from last year, again raising the bar for the highest score for value given in the study.

Red Hat led the rankings in individual categories:

- * Meeting expectations for lowering costs
- * Meeting return on investment expectations
- * Meeting commitments on time and on budget
- * If had a choice, would continue to do business

RANK		SCORE
1	RED HAT	84.2%
2	APPLE COMPUTER	82.6
3	CISCO SYSTEMS	81.4
4	DELL	79.0
5	MCAFEE	79.0
6	VERISIGN	75.8
7	CITRIX SYSTEMS	73.2
8	SYMANTEC	72.7
9	HEWLETT-PACKARD	71.7
10	IBM	71.2

2. Opensource^(n.6) u BiH

1/4

Postojeće stanje, bitni faktori

1. Softversko piratstvo vlada.
  - Mnoge IT firme distribuiraju računare sa piratskim softverom, a i same su korisnici tog software-a
  - Gdje vlada piratstvo, tu MS Windows i MS Office odlično stoje
2. Kupci u BiH nisu informisani
3. Na časovima geografije naša djeca uče kolika je površina BiH do u zadnji m², a na informatici:
  - Kada upališ kompjuter, pojave se Windowsi
  - Kada želiš da pišeš tekst, klikni na “Word” sličicu
4. Firme iz susjedstva (Hrvatska, Slovenija, Srbija) instaliraju svoja predstavništva i preko njih plasiraju svoje proizvode
5. Korištenje interneta je na niskom nivou

2. Opensource u BiH

2/4

■ Domaće IT kompanije

1. svoje poslovanje uglavnom baziraju na **zatvorenom modelu**
2. Microsoft, Oracle partner, certifikati uposlenih iz tih tehnologija se uzimaju kao najbitniji atributi profesionalnosti i stručnosti firme
3. Kao korisnici opensource software-a pripadamo uglavnom grupi **pasivnih korisnika** (use / no contribute). ^(n.4)
4. Kod izrade sopstvenih rješenja softverske kuće uglavnom su usmjerene na podršku **Windows OS**-u. Čak i u području web rješenja **Microsoft IE** se uzima kao "prerequisite" za korištenje.
5. Promoviranje opensource-a se uglavnom svodi na volontere – **pojedince**, i **neprofitne organizacije** - Linux udruženja

■ Država

1. Državi i njenim institucijama problematika legalizacije sopstvenog software-a, opensource nisu ni "u peti".
2. **"Opensource advocacy" u BiH ne postoji**
3. Nedavno je formira Microsoft ured u BiH, što je bitan indikator budućih događanja na ovom planu.

2. Opensource u BiH

3/4

Rezime:

- "Opensource bazirani" biznis u BiH ne egzistira ^(n.4, n.5)
  - Klijentima u BiH se ne nude opensource bazirana rješenja
  - Biznis se, dokazano je, može praviti na opensource-u
  - Korištenje free & opensource software za mnoge je filozofija, i taj sociološki aspekt ne treba zanemariti. Međutim dodatno treba promovirati praktične-poslovne motive za prihvatanje OSS-a.
- Od suštinske važnosti je da dovoljan broj domaćih IT kompanija uvidi prednosti opensource-a.

2. Opensource u BiH

4/4

Rezime:

- Kada se pojavi dovoljno firmi koje na tim principima posluju, informatičari će imati jasan motiva za upoznavanje "opensource svijeta" i uključenje u OSS community.
- Taj motiv se zove **šansa za zaposlenje**.
- Takva pozitivna sprega generira resurse neophodne za kvalitetnu implementaciju rješenja baziranih na opensource software-u.
- Korištenje opensource-a ima bitan globalni ekonomski efekat: znatno veće učešće dobiti ide u naše džepove !
- **Biznis baziran na opensource proizvodima, a implementiran od domaćih firmi domaća proizvodnja !**

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (1/9)

- Interna legalizacija

u toku 2001-2003 obezbjedili smo licence za sav software koji koristimo interno. Uh da mi je par pola tih para sada :(...

- Promjena poslovne politike: prekid distribucije i podrške piratskim kopijama:

bitno je napomenuti da je to ovo proces koji je bio najosjetljivi - moralo se balansirati između pogrešnog tumačenja naše poslovne politike od strateških klijenata (koje smo ranije navikli na distribuciju i podršku nelegalnog software-a)

- Tek ove godine stekli su se uslovi da se ova politika firme može primjenjivati bez izuzetaka

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (2/9)

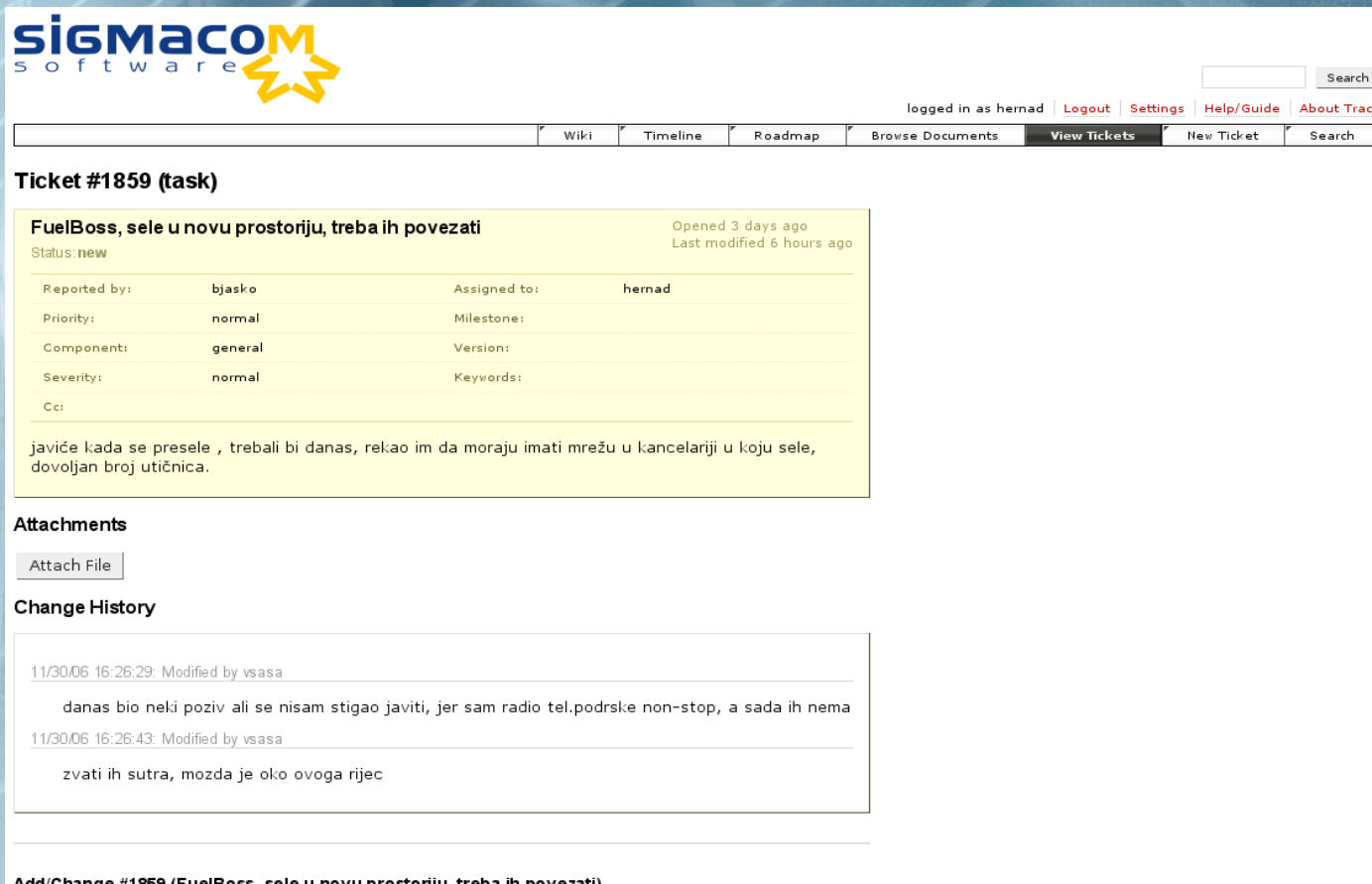
- Na svim mjestima, ako je moguće, počeli smo koristiti opensource software ^(n.7)
  - openoffice.org, [inkscape](http://inkscape.org)
  - mozilla thunderbird, firefox
  - vim, gnu utils
- Unutar firme smo počeli prakticirati metodologije i alate koji se koristi u opensource community-ju. Ovo smatram najbitnijim korakom.

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (3/9)

- **Deguruizacija: sve informacije trebaju biti ostatku tima - svaki problem može se ponovo javiti:**
  - servisni izvještaji su obavezni
  - developeri: brainstorming, dokumentacija o implementaciji, refactoring koda, komentari
  - sve nove opcije se dokumentuju na customer support wikijima
- **URL-izacija: svi artefakti moraju biti dostupni kao URL-ovi:**
  - source-code
  - dokumentacija, dokumenti firme
  - bug-tracking ((ticketing)) sistem

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (4/9)

trac (<http://trac.edgewall.com/>) bug-tracking - ticketing sistem: jednostavan, efikasan

The screenshot displays the Trac web interface for a ticket. At the top left is the 'SIGMACOM software' logo. A search bar is located at the top right. Below the logo, there are navigation links: 'logged in as hernad', 'Logout', 'Settings', 'Help/Guide', and 'About Trac'. A secondary navigation bar contains 'Wiki', 'Timeline', 'Roadmap', 'Browse Documents', 'View Tickets' (which is highlighted), 'New Ticket', and 'Search'. The main content area is titled 'Ticket #1859 (task)'. The ticket details are as follows:

FuelBoss, sele u novu prostoriju, treba ih povezati		Opened 3 days ago	
Status: new		Last modified 6 hours ago	
Reported by:	bjasko	Assigned to:	hernad
Priority:	normal	Milestone:	
Component:	general	Version:	
Severity:	normal	Keywords:	
Cc:			

The description of the ticket reads: 'javiće kada se presele , trebali bi danas, rekao im da moraju imati mrežu u kancelariji u koju sele, dovoljan broj utičnica.'

Below the description is an 'Attachments' section with an 'Attach File' button. The 'Change History' section shows two entries:

- 11/30/06 16:26:29: Modified by vsasa
danas bio neki poziv ali se nisam stigao javiti, jer sam radio tel.podrske non-stop, a sada ih nema
- 11/30/06 16:26:43: Modified by vsasa
zvati ih sutra, mozda je oko ovoga rijec

At the bottom, there is a link: 'Add/Change #1859 (FuelBoss, sele u novu prostoriju, treba ih povezati)'

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (5/9)

- subversion document revision system (<http://subversion.tigris.org/>) je integrisan sa trac-om.
- Evo kako sale gnječi bug-ove u našem novom programskom modulu RNAL:

The screenshot shows a web interface for a Subversion changeset. At the top, there are navigation tabs: Wiki, Timeline, Roadmap, Browse Documents (selected), View Tickets, New Ticket, and Search. Below the tabs, the changeset is identified as "Changeset 4231".

Metadata for the changeset includes:
Timestamp: 11/29/06 08:54:17
Author: vsasa
Message: korekcija kod unosa elemenata, debug
Files: RNAL/sif/articles.prg (2 diffs)

Legend for file changes: Unmodified (white), Added (green), Removed (red), Modified (yellow), Copied (blue), Moved (grey).

On the right side, there are options to "View differences" (set to "inline"), "Show 2 lines around each change", and checkboxes for "Ignore: Blank lines", "Case changes", and "White space changes". An "Update" button is also present.

The main content area displays the code for "RNAL/sif/articles.prg" with line numbers. The code is color-coded to show changes between revision r4230 and r4231. Red lines indicate removed code, green lines indicate added code, and yellow lines indicate modified code.

```
r4230 r4231
437 437
438 438          cArt_desc += "(" + cE_gr_val + ")"
439 439          cArt_desc += " "
440 439          cArt_mcode += UPPER(LEFT(cE_gr_val, 3))
441 440
...
466 465
467 466          if !EMPTY(cAop_desc) .and. cAop_desc <> "?????"
467 466              cArt_desc += " "
468 468              cArt_desc += cAop_desc
469 468              cArt_mcode += UPPER(LEFT(cAop_desc, 3))
470 468          endif
471 468
472 468          if !EMPTY(cAop_att_desc) .and. cAop_att_desc <> "?????"
469 473              cArt_desc += " "
470 473              cArt_mcode += UPPER(LEFT(cAop_desc, 3))
471 473          endif
472 473
473 473          if !EMPTY(cAop_att_desc) .and. cAop_att_desc <> "?????"
474 474              cArt_desc += cAop_att_desc
475 474              cArt_desc += " "
476 475          endif
477 475
```

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (6/9)

■ Internetizacija poslovanja:

svu internu infrastrukturu počinjemo hostirati samostalno

sve što je dostupno u intranet-u, postaje dostupno i sa internet-a (uz pristupne lozinke)

- naše stranice se počinju redovno osvježavati, korisnici su informisani o svim bitnim operacijama firme na internet novostima. Internet novosti su dio trac sistema.

Bez internet novosti bilo bi nemoguće obraditi sve zahtjeve korisnika po pitanju nadogradnje na sistem PDV-a

Pomenute operacije prelaska na PDV-e bile su prava potvrda ispravnosti metodologije rada i prednosti koje nam kvalitetna IT infrastruktura obezbjeđuje

Ono što je bitno primjetiti, sve što smo uradili jeste da smo "džonili" metodologiju rada koja se primjenjuje u opensource developmentu:

- **collaboration** između članova tima je "must be"
- **korisnicima na vrijeme distriburati potrebne informacije** putem interneta

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (7/9)

■ Iskrenost:

- recimo našim klijentima kako radimo, ali i kako ne želimo da radimo (<http://www.sigma-com.net/CRM/wiki/SigmaComPrincipKompatibilnostiProviderUsera>)
- koliko nas je, ko smo i šta znamo, bez marketinške spike (<http://www.sigma-com.net/CRM/wiki/SigmaComInfoKadrovi>)
- Zašto je iskrenost bitna:
  - opensource kultura pretpostavlja iskrenost namjera i postojanje zajedničkih interesa
  - ako su informacije dostupne, korisnicima se ne mogu jednostavno "prodavati ublehe"

■ Ugovor o podršci Sigma-com rješenja:

U posljednjim verzijama ugovora izbacuje se "**licenca** na software" kao predmet ugovora. Predmet ugovora je **pravo na podršku**.

- To u praksi znači: ko ima ugovor, mi imao obavezu da mu obezbjedimo podršku, ko nema aktivan ugovor naša firma nema nikakve obaveze, ali se ne dovode u pitanje prava da korisnik samostalno koristi software.

3. Šta smo mi u našoj firmi poduzeli do sada ? (9/9)

■ Rezime:

- Pomentue operacije su nam pokazale šta znači otvaranje komunikacijskih kanala unutar firme, i prema korisnicima.
- Efekti poslovanja koje su rezultat ovih operacija, očekivano, nisu samo pozitivni.
- Međutim, naša ocjena ukupnih rezultata: odličano.
- Idemo dalje: bring.out.ba

4. Svaka IT firma želi ...

- Imati monopol na tržištu ... šala mala :) ...
- Biti profitabilna ... of skroz.
Znači, svaka firma se bori za klijente
- A klijenti žele rješenja:
  1. koja rade ono što im treba - **funkcionalnost**
  2. koja se uklapaju u njihov budžet – **ukupni troškovi korištenja** (TCO)
  3. iz kojih stoji partner koji ima kredibilitet - **pouzdan** partner

5. Kako postići taj cilj ?

- Tako što ćemo praviti **bolji softver ...**
- Kako praviti bolji software kada su firme male, tržište malo ?
- Mi smatramo da je odgovor:
bazaar ^(R.1) / **opensource** model

6. Bazaar ^(R.1) style development

- Community: mjesto gdje se sastaju svi koji dijele **zajednički interes za projekat**:
  - developeri
  - sistem integratori (implementatori rješenja)
  - korisnici
- Opensource kultura: svako unutar community-ja može dati svoj doprinos:
  - user bug reporti
  - uputstva
  - feature requesti
- Doprinos se preferira i potstiče
- Doprinos se vraća svima kroz nove verzije - **bolji software**

9. Sigma-com, sljedeći korak

- Fmk je naš glavni proizvod
  - Prva verzija je objavljena prije 12 godina.
  - Razvijen je na DOS/Clipper platformi ^(n.8).
  - Aktivno se razvija i održava u predhodnom periodu.
  - Razvijan kao zatvoren closed-source proizvod.
  - Implementiran kod više od 200 korisnika u peoriodu postojanja.
  - Danas ima bazu od oko 50 korisnika.
  - Glavni problemi projekta su “legacy” tehnološka osnova
- Sa ovakvim osobinama, Fmk je projekat koji izvjesno nema svijetlu opensource perspektivu – prije svega, nije atraktivan za druge developere.
- Dapače, naša zarada Fmk može imati bitan negativan uticaj, ako korisnici prihvate usluge “letećih igrača”^(n.2).
- Međutim, odluka je da se Fmk otvori iz drugog razloga: mi se želimo pozicionirati kao firma koja svoje poslovanje **bazira na opensource/bazaar modelu**.
- Tu novu inicijativu/projekat nazvali smo **bring.out.ba**.

10. bring.out.ba

- Dictionary:
  - encourage to be less reserved;
"The teacher tried to bring out the shy boy"
  - make known to the public information that was previously
  - known only to a few people or that was meant to be kept a secret
  - "bring out the truth"; ...
  - [syn: {disclose}, {let on}, {reveal}, {discover}, {expose}, {divulge}, {impart}, {break}, {give away}, {let out}]

11. Budućnost ^{1/2}

1. Završiti unutrašnju IT infrastrukturu za **bring.out.ba**:

1. project management ticketing (trac/coolaboa)
2. revision control sistem (source code, dokumenti)
3. mailing liste/rforum (interni, gateway-i na projekte od interesa)
4. blogging/cms/wiki (radiant, instwiki, mediawiki, typo)

2. **fmk.bring.out.ba**:

1. odabir licence: GPL ili MPL
2. čišćenje od nepotrebnog koda
3. eliminisati potrebu za zatvorenim tehnologijama i alatima (clipper)
4. xharbour/first linux build – linux kao primarna platforma
5. Konačna lokacija projekta: bring.out.ba ili sourceforge.net, izvjesno bring.out.ba

3. Uključenje u opensource communities koje su nam od interesa:

1. forsirati aktivnost svih u firmi
2. upoznavati se sa kodeksima ponašanja – opensource kultura, **aktivno** učešće

11. Budućnost ^{2/2}

4. Upoznati srodne ERP projekte (Adempiere, TinyERP)

1. uporediti sa našim
2. analiza mogućnosti integracije projekata ili njihovih dijelova – (eliminacija duplih napora)

5. Upoznati naše korisnike i druge zainteresovane na našim projektima

6. Raditi na usvajanju novih tehnologija i metodologija developmenta:

1. web/ruby/rails/ajax
2. agile development:
  1. release early, release often
  2. test driven development
  3. continuous build

12. Rezime:

- Postati dio globalne opensource zajednice je zahtjevan proces
  - Potrebno je uložiti puno energije i znanja
  - U organizaciju koja taj model želi usvojiti, a ima historiju razvoja “standardnih” zatvorenih rješenja podjednako je bitan i mentalni “switch” kod svih uposlenih, ali i kod postojećih korisnika
- Otvaranje source koda samo po sebi ne donosi ništa. To nije nikakav magični potez.
- Međutim, kvalitetna implementacija opensource/**bazaar**^(r.1) modela razvoja nosi nemjerljive prednosti. Omogućava pravljenje **boljeg software**-a. Boljeg nego li se to može i zamisliti zatvorenim – **cathedral**^(r.1) načinom.
- Zato mi ulazimo u avanturu **bring.out.ba**
- I naravno pozivamo sve koji dijele naše interese da nam se pridruže. Bujrum to bring.out.ba.

R. Reference

1) The Cathedral and the Bazaar

By Eric Steven Raymond

<http://catb.org/esr/writings/cathedral-bazaar/cathedral-bazaar/>

2) Understanding Open Source and Free Software Licensing

By Andrew M. St. Laurent, publisher: O'Reilly Media

<http://www.oreillynet.com/catalog/osfreesoft>

3) Have Your Old Vendors Learned New Tricks

- http://www.redhat.com/f/pdf/sec/CIO_research5_1205.pdf
- www.redhat.com/promo/vendor/

Kontakti

- <http://www.sigma-com.net>
- <http://bring.out.ba> (**uskoro**)
  - <http://svn.bring.out.ba>
  - <http://tickets.bring.out.ba>
  - <http://forums.bring.out.ba>
  - <http://blogs.bring.out.ba>

ernad.husremovic@sigma-com.net

Pitanja?